

Sygn. akt I UK 84/19

POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania G. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania skarżącego obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego (zastępstwa procesowego) na rzecz pozwanego organu rentowego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. , decyzją z 9 stycznia 2018 r., odmówił przyznania G. G. prawa do emerytury, podnosząc, że co prawda na 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony legitymował się wymaganym 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, jednakże nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy w C. , wyrokiem z 25 kwietnia 2018 r., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu G. G. prawo do emerytury od 1 lutego 2018 r. oraz oddalił jego odwołanie w zakresie przyznania mu prawa do emerytury za okres od 9 stycznia 2018 r. do 31 stycznia 2018 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony G. G. (ur. 9 stycznia 1958 r.) w dniu 28 grudnia 2017 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. W istotnym dla sprawy okresie (do 31 grudnia 1998 r.) wnioskodawca legitymował się wymaganym 25-letnim okresem ubezpieczenia społecznego. Z ustaleń Sądu wynika, że w okresie zatrudnienia przypadającym między 6 września 1976 r. a 31 marca 1992 r., z wyłączeniem okresu odbywania służby wojskowej i okresu przerwy po odbyciu zasadniczej służby wojskowej, ubezpieczony wykonywał pracę w warsztacie ślusarsko-spawalniczym Rejonowego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w B., a z tzw. angaży wynika, że był naprzemiennie zatrudniony na stanowiskach ślusarza, ślusarza-spawacza, spawacza, po czym ponownie ślusarza.

Ubezpieczony był zatrudniony przy pracach związanych z produkcją ogrodzeń służących do rozdziálu pasów ruchu budowanej trasy szybkiego ruchu W.-K.. Pracował również przy produkcji przęseł ogrodzeniowych, elementów metalowych na potrzeby Zakładu B., przy produkcji ogrodzeń metalowych, bram i furtek na potrzeby odbiorców indywidualnych, wiat i garaży. Wykonywał zarówno czynności związane z przygotowaniem materiałów, to jest przy cięciu i montażu elementów, jak i związane ze spawaniem, przy czym prace spawalnicze zajmowały zdecydowaną większość jego czasu pracy.

Według Sądu Okręgowego, w ramach oceny zebranego materiału dowodowego trudności sprawiało ustalenie, w jakim zakresie ubezpieczony wykonywał prace spawalnicze, a w jakim zakresie prace ślusarskie.

Na podstawie poczynionych ustaleń faktycznych Sąd przyjął, że w istocie około 80% prac ubezpieczonego to były prace spawalnicze, a około 20% prace montażowe. Świadkowie wskazywali na bardzo różny zakres tych prac, jednak generalnie podawali, że większość prac ubezpieczonego stanowiły prace spawalnicze. Sąd miał na uwadze, że prace te niewątpliwie musiały zajmować więcej czasu jako bardziej pracochłonne od prac przygotowawczych w sytuacji, gdy wykonywane są pewne elementy w ramach tego samego szablonu, tego samego zwymiarowania, przy dużej masowej produkcji.

Ostatecznie Sąd Okręgowy przyjął, że w spornych okresach zatrudnienia na stanowiskach określanych w angażach jako ślusarz, ślusarz-spawacz i spawacz, przypadających od 6 września 1976 r. do 24 października 1977 r. i od 13 listopada 1979 r. do 31 marca 1992 r., ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał wyłącznie prace, o których mowa w dziale XIV punkcie 12 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to jest prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym, a także uzupełniając prace szczególne w rozumieniu działu XIV punkt 25 w związku z działem XIV punkt 12 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia, to jest prace montażowe na wydziałach, w których prowadzone były prace spawalnicze.

Sąd argumentował, że w opisanych okresach ubezpieczony zajmował się bądź to pracami spawalniczymi, bądź też pracami montażowymi związanymi z przygotowaniem elementów do spawania na stanowiskach spawalniczych znajdujących się w pomieszczeniu warsztatu ślusarsko-spawalniczego Rejonowego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w B..

Jednocześnie, zdaniem Sądu Okręgowego, do okresu pracy w warunkach szczególnych należało ubezpieczonemu zaliczyć okres odbywania zasadniczej służby wojskowej od 25 października 1977 r. do 15 października 1979 r.

Biorąc pod uwagę okresy zatrudnienia w Rejonowym Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, a następnie w Zakładzie Budżetowym Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej na stanowisku palacza, Sąd Okręgowy zaliczył ubezpieczonemu 17 lat i 13 dni pracy w warunkach szczególnych. Stanowiło to podstawę do zmiany zaskarżonej decyzji organu rentowego i przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury w wieku obniżonym od 1 lutego 2018 r., to jest od dnia, w którym ubezpieczony spełnił wszystkie warunki uprawniające go do emerytury, w tym dniu bowiem złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu państwa.

W wyniku apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 19 września 2018 r., zmienił zaskarżony wyrok, w ten sposób, że oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji ZUS oraz nie obciążył go obowiązkiem zwrotu organowi rentowemu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Zdaniem Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy przeprowadził niewadliwe postępowanie dowodowe, jednak z ustalonego stanu faktycznego wywiódł nietrafne wnioski.

Sąd Apelacyjny przypomniał, że zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem wykonywanie pracy przez pracowników zatrudnionych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych nie mieści się w określeniu „prace przy spawaniu” zawartym w wykazach A i B stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. i nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2008 r., I UK 192/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 79). Zwrot „prace przy spawaniu”, o których mowa w poz. 12 działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., obejmuje wyłącznie prace wykonywane w przebiegu procesu spawania, a więc czynności związane ze spawaniem. Prace ślusarskie polegające na przygotowaniu materiałów do spawania nie mogą być uznane za pracę „przy spawaniu”, jeśli w toku tych czynności przygotowawczych nie były wykonywane prace spawalnicze. To praca przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym została uznana za pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, a nie jakakolwiek inna praca składająca się (obok pracy spawalniczej) na ostateczny rezultat całego procesu produkcyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10, LEX nr 950426; z 24 stycznia 2017 r., I UK 34/16, LEX nr 2269196). Stanowisko to znalazło aprobatę także w wyroku Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11 (LEX nr 1130389), w którym stwierdzono, że do czynności związanych ze spawaniem (poz. 12 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) nie należą prace ślusarskie, montażowe i malarskie, jeżeli nie są

one objęte procesem spawania, a co najwyżej stanowią etap przygotowania do tego procesu lub obejmują czynności wykończeniowe po jego zakończeniu.

Charakter czynności wykonywanych przez ubezpieczonego w spornym okresie został doprecyzowany zeznaniami świadków – jego współpracowników L.B. , E. G. i J. O. oraz przełożonego Z. Z. . Wynika z nich, że w tym czasie ubezpieczony wykonywał zarówno prace ślusarskie i montażowe, jak i spawalnicze, związane z produkcją ogrodzeń służących do rozdzielenia pasów ruchu budowanej trasy szybkiego ruchu, metalowych przęseł ogrodzeniowych dla zakładu „B.”, wiat, garaży, ogrodzeń, bram, furtek dla potrzeb odbiorców indywidualnych. Zajmował się oprócz spawania także przygotowaniem materiału, jego cięciem, składaniem i montażem elementów.

Mimo że zeznania te różniły się między sobą w zakresie oceny stopnia wykonywania przez ubezpieczonego prac spawalniczych i innych prac, to zasadnie przyjął Sąd Okręgowy, że w 80% były to prace spawalnicze, a w 20% prace ślusarsko-montażowe. W tej sytuacji brak było podstaw do uznania, że wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym, o których mowa w poz. 12 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., wbrew stanowisku ubezpieczonego prezentowanemu w odpowiedzi na apelację i na rozprawie apelacyjnej.

Dokonując tym samym – wskutek błędnej oceny zebranego materiału dowodowego – niewłaściwej kwalifikacji prawnej wykonywanej przez ubezpieczonego pracy na stanowisku ślusarza-spawacza w Rejonowym Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w B., dodatkowo zaliczając do pracy w szczególnych warunkach okres zasadniczej służby wojskowej, Sąd Okręgowy naruszył powołane przez organ rentowy w apelacji przepisy prawa materialnego, co czyniło apelację tego organu w pełni uzasadnioną. Przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że w objętym sporem okresie od 6 września 1976 r. do 30 kwietnia 1992 r. ubezpieczony w istocie rzeczy nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach, oznacza, że nie spełnia on warunków do przyznania mu prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł ubezpieczony G. G. , zaskarżając wyrok w całości i opierając skargę kasacyjną na podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego – art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) w związku z § 2 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43) oraz 2) naruszenia przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy – art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia, zdaniem skarżącego, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie sądowym. Wątpliwość sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy praca wykonywana przez ubezpieczonego w charakterze ślusarza i ślusarza-spawacza mieści się w określeniu „prace przy spawaniu” ujęte w wykazie A dziale XIV pod poz. 12 załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., a w rezultacie czy może być zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach i czy uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o nieprzyjęcie jej do rozpoznania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych.

Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd). Wymagania konstrukcyjne skargi określa art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., nakładając na skarżącego m.in. obowiązek zawarcia w skardze wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

W rozpoznawanej sprawie skarżący uzasadnia wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania potrzebą wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądowym. Chodzi o wykładnię pojęcia „prace przy spawaniu” zawartego pod poz. 12 w dziale XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

W ocenie Sądu Najwyższego brak jest przekonujących argumentów przemawiających za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnieniem potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo jego niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie opisane przez stronę skarżącą rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Skarżącego obciążał zatem obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, która wykazałaby istnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zawierała szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522).

Skarżący podnosi, że wykładnia pojęcia „prace przy spawaniu” zawartego w poz. 12 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników

zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze budzi poważne wątpliwości i prowadzi do odmiennej oceny przez sądy. W niektórych orzeczeniach przyjmuje się bowiem, że chodzi wyłącznie o pracę polegającą na spawaniu (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 kwietnia 2014 r., III AUa 1763/13, LEX nr 1461037), w innych, że chodzi również o wykonywanie innych czynności związanych ze spawaniem (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 15 października 2013 r., III AUa 33/13, LEX nr 1409158; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 18 września 2015 r., III AUa 591/15, LEX nr 1820423). Skarżący twierdzi, że w żadnym z orzeczeń sądów nie wskazano jednoznacznie, jakie czynności są czynnościami funkcjonalnie związanymi ze spawaniem i jakie warunki ich wykonywania sprawiają, że są uznawane za pracę w szczególnych warunkach. Skoro czynności wykonywane przez skarżącego na stanowiskach ślusarza-spawacza i ślusarza nie spełniały – w ocenie Sądu Apelacyjnego – wymagań załącznika do rozporządzenia, to Sąd ten powinien był ustalić, czy miały one charakter wiodący, czy też incydentalny.

W związku z wyrażonymi wątpliwościami interpretacyjnymi skarżący sformułował zagadnienie prawne, czy prace wykonywane przez ubezpieczonego na stanowiskach ślusarza i ślusarza-spawacza mieszczą się w określeniu „prace przy spawaniu” ujęte w wykazie A dziale XIV pod poz. 12 załącznika do rozporządzenia, czy mogą być zakwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach i czy uprawniają do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest przekonujące. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że przewidziane w art. 32 w związku z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do emerytury w wieku emerytalnym niższym niż określony w art. 27 tej ustawy jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba

ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a tym samym regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022).

Skoro przepisy art. 32 ust. 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. uznają za pracę w szczególnych warunkach wyłącznie zatrudnienie przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, a ponadto wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, to oznacza to, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku) lub periodyczne (okresowe, a nie stałe) świadczenie pracy w warunkach narażających na szybszą utratę zdolności do zarobkowania wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329 i z 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10, LEX nr 950426). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; z 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 i z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638). Nie jest możliwe uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganej do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej normy czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od tej reguły istnieją odstępstwa.

Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, gdy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo). Pod pojęciem prac immanentnie związanych z wykonywaniem zatrudnienia na danym stanowisku ujętym w wykazie A należy rozumieć prace należące do procesu technologicznego wymienionego w tym wykazie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2017 r., II UK 694/15, LEX nr 2254797); prace, bez których nie można wykonywać zatrudnienia na tym stanowisku, jak wszelkie czynności przygotowawcze lub pomocnicze (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2013 r., I UK 166/13, LEX nr 1467146) oraz takie prace, których realizacji nie można było powierzyć innym osobom, zatem musiały być wykonywane przez pracownika zatrudnionego na stanowisku wymienionym w wykazie A (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2018 r., III UZP 8/17, OSNP 2018 nr 7, poz. 94).

Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, gdy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z 22 kwietnia 2009 r., II UK 333/08, LEX nr 1001310).

Dla ustalenia, czy w konkretnym przypadku mają miejsce opisane wyjątkowe warunki świadczenia pracy, istotne są okoliczności faktyczne danej sprawy, dające odpowiedź na pytanie, czy można zakwalifikować ustalone czynności pracownika, wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla

zdrowia, jako incydentalne, uboczne albo też stanowiące konieczny element całego zadania świadczonego w ramach pracy w szczególnych warunkach (w tym czynności przygotowawcze i wykończeniowe, immanentnie związane z całym zadaniem, np. przygotowanie warsztatu pracy, materiałów), czy też jako czynności autonomiczne, niezależne od czynności mających charakter świadczonych w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86).

W konsekwencji odpowiedzi na postawione przez skarżącego pytania zależą od konkretnych okoliczności faktycznych danej sprawy i nie da się ich rozstrzygnąć na poziomie abstrakcyjnym, w szczególności przez ustalenie procentowej proporcji między pracami wymienionymi w wykazie i pracami w nim niewyszczególnionymi. Odmienności okoliczności faktycznych poszczególnych spraw znajdują odzwierciedlenie w zróżnicowanych wyrokach sądów powszechnych. Odmienne rozstrzygnięcia nie oznaczają więc rozbieżności w orzecznictwie, bo nie muszą wynikać z wątpliwości interpretacyjnych sądów, lecz z oceny ustalonych faktów i możliwości zastosowania do nich norm prawa materialnego.

Należy na koniec zauważyć, że Sąd Najwyższy wielokrotnie rozstrzygał o tym, jak należy interpretować określenie „prace przy spawaniu”, przyjmując, że obejmują one wyłącznie prace wykonywane w przebiegu procesu spawania, a więc czynności związane bezpośrednio ze spawaniem (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2017 r., I UK 34/16, LEX nr 2269196 i powołane tam wcześniejsze orzeczenia). Jednoznacznie przyjęto również w orzecznictwie, że do czynności związanych ze spawaniem nie należą prace ślusarskie, montażowe i malarskie, jeżeli nie są objęte procesem spawania, a co najwyżej stanowią etap przygotowania do tego procesu lub obejmują czynności wykończeniowe po jego zakończeniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11, LEX nr 1130389, czy z dnia 20 listopada 2014 r., I UK 127/14, LEX nr 1552141). W wyroku z 21 lipca 2016 r., I UK 278/15 (LEX nr 2087119) stwierdzono także, że wykonywanie pracy nawet w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych nie mieści się w określeniu „prace przy spawaniu” i nie uprawnia do

uzyskania emerytury w obniżonym wieku emerytalnym (por. też wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2008 r., I UK 192/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 79).

Przytoczone poglądy orzecznicze świadczą o pogłębionej sądowej wykładni analizowanych przepisów, w tym w zakresie kwalifikowania jako pracy w szczególnych warunkach „prac przy spawaniu” bądź prac ślusarskich. Nie zachodzi więc, sugerowana przez skarżącego, potrzeba rozstrzygnięcia wątpliwości związanych z wykładnią przepisów prawa. Odmienne rozstrzygnięcia sądowe wydawane *ad casum* nie stanowią samoistnie o istnieniu rozbieżności w wykładni.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 102 k.p.c. (skarżący był zwolniony od opłaty od skargi ze względu na swoją sytuację materialną i życiową).